



JOSIP RIBIČIČ

KOKOŠJI ROD

ILUSTRACIJE EJTI ŠTIH

JOSIP RIBIČIČ
KOKOŠJI ROD

ILUSTRACIJE EJTI ŠTIH

MLADIM IN STARIM
V PODUK IN ZABAVO

Vida
založba

KIKIRIKI



IN

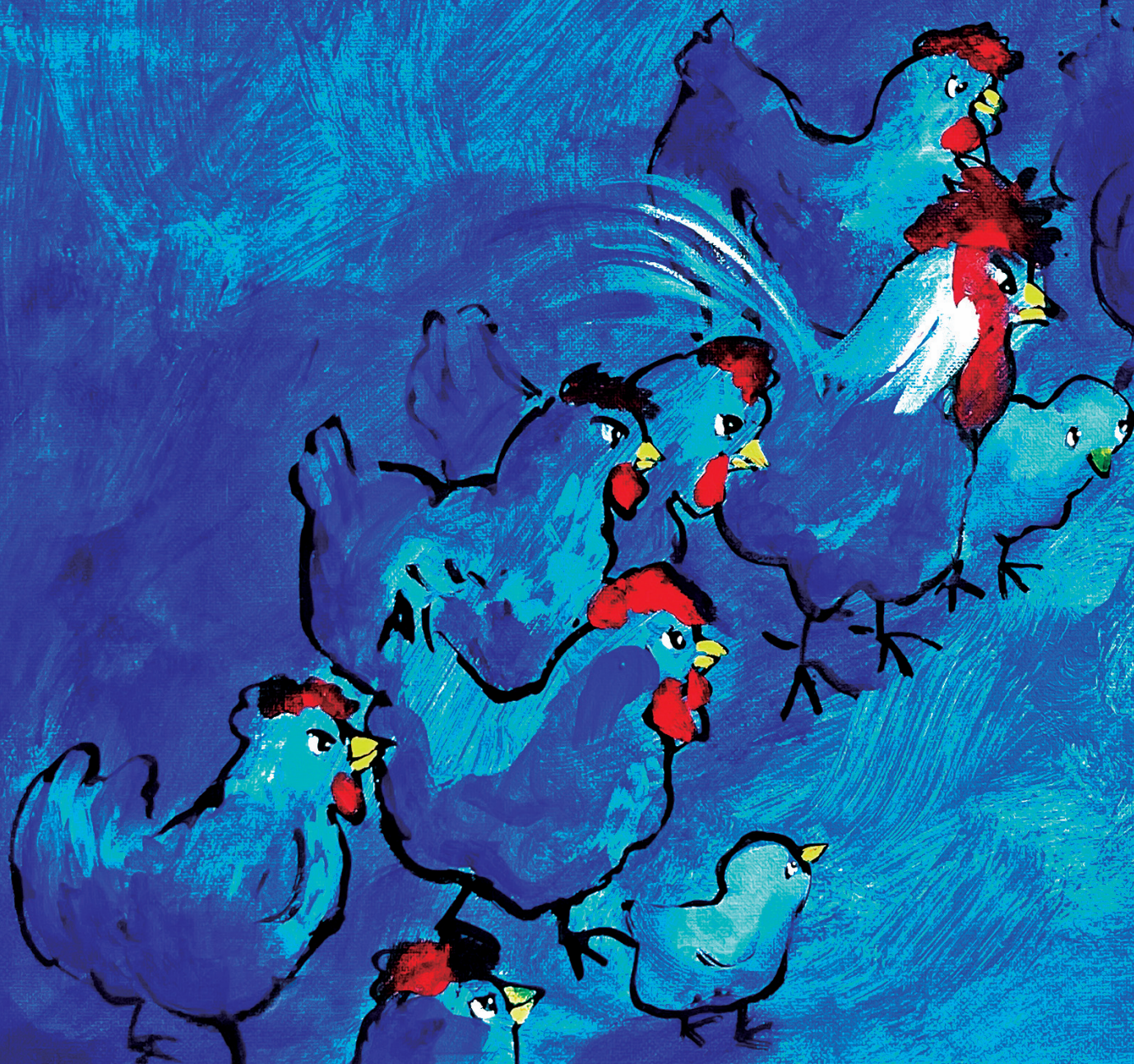


KUKERIKI

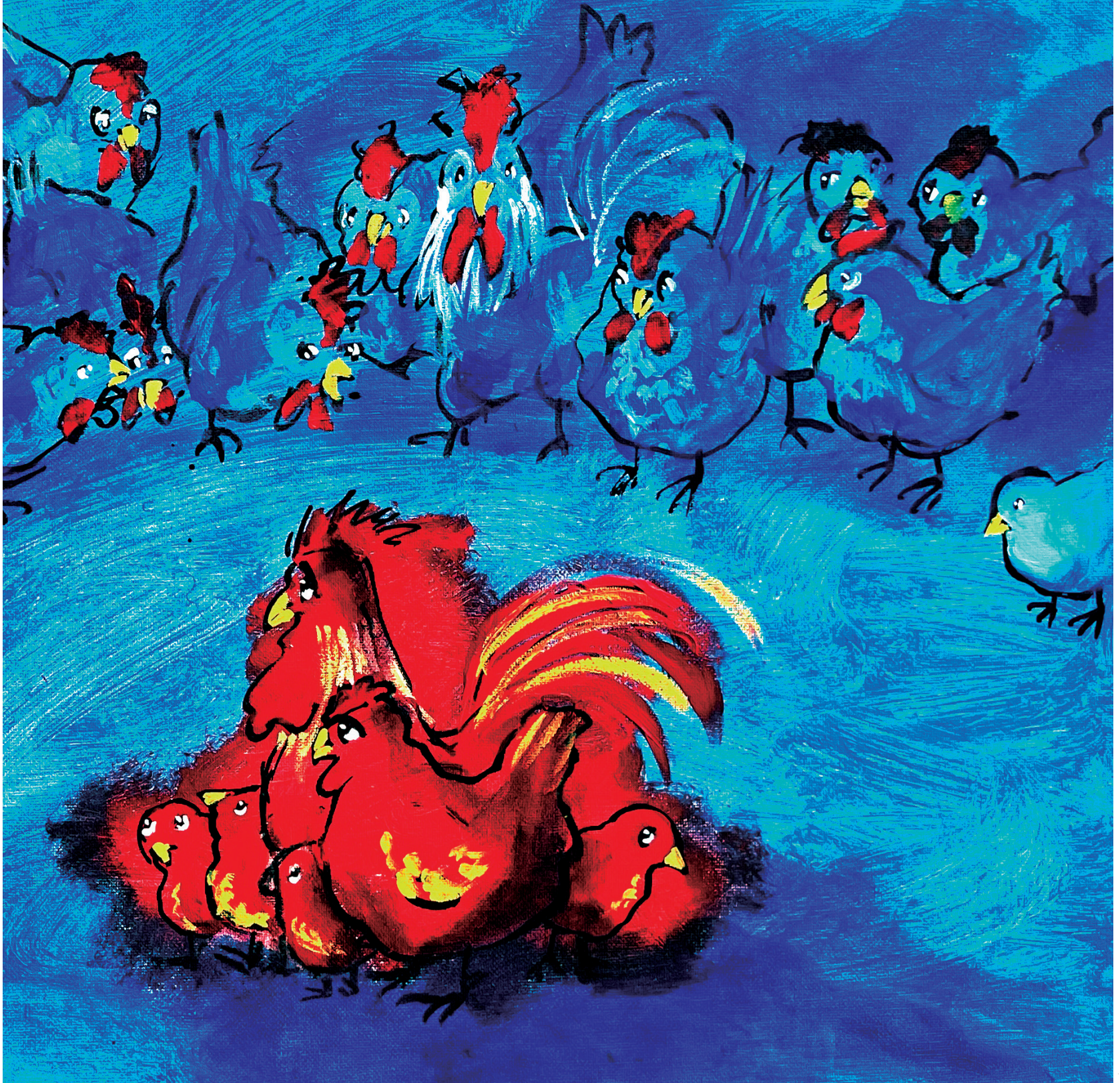


Nekoč se je rod Kikirikežev silno razburil. Putke so obstale z odprtimi kljuni, petelinom se je roža pobarvala višnjevo od gneva in jeze, mladiči, ki nikoli ne spoznajo resnosti dogodkov, so se smejali, a stari poglavar je vprašal: »Kaj je to?«

Pa mu je odgovoril prvi svetovalec, star petelin dolgih, obrabljenih krempljev: »Ne vem, kako in čemu se je pritepel med nas petelin, ki ni naše pasme. Ženo ima s seboj in otroke. Vse kaže, da ni bojevit, ampak pohleven; tudi otroci ne delajo zgage. Plačal je naselitveno pristojbino do zadnjega zrna. In vse bi bilo lepo in prav; nihče bi se vanj ne obregnil, da nima napake, ki je protizakonita: ne kikirika kakor mi, ampak kukerika.



Kaj naj ukrenemo, mogočni gospodar? Če ga bomo pustili kukerikati, bo zastalo vse delo. Promet se bo ustavil, zakaj vsi bi ga hodili-poslušat; mladina bi se pohujšala, zakaj takoj bi začela kukerikati, samo da bi jezila stare; enotnost države bi se zamajala, ker bi kukerištvo gotovo prišlo v modo in stopilo v boj zoper kikirištvo. Skratka, mogočni gospodar, obstoj države je v nevarnosti – ena noga tvojega prestola se maje!»





Stari poglavar je pomežiknil, razmislil in se odločil: »Pripeljite ga k meni.«

Pripeljali so Kukerikeža.

»Zakaj kukerikaš?« je vprašal poglavar.

»Zakaj kukerikam?« je začudeno ponovil Kukerikež. »Ker se dela dan in ker sem dobre volje!«

»A zakaj ne kikirikaš kakor ves naš rod?« se je razvnel stari gospodar.

»Ker ne znam,« je ponižno odgovoril petelin. »Tam, kjer sem doma, kukerikamo vsi, nobeden ne kikirika!«

»Zvit je kot ovnov rog,« je šepnil prvi svetovalec poglavarju v uho.

»Zavratni so njegovi nameni. Ne verjemi mu.«

Zopet je poglavar pomežiknil, pomislil in odločil:

»Pokličite mi Diplomata.«

Prišel je star petelin, Diplomat. V svojem življenju je prepotoval dobršen del zemlje. Oči je imel vedno napol zaprte, da ni nihče vedel, kam gleda. Kadar je govoril resno, se je smehljaj, in kadar se je šalil, se je držal modro. Vsi so se ga bali in zaradi tega je bil pri poglavarju v velikih časteh. Poznal je vse petelinje rodove – celo z divjim petelinom se je nekoč pogovarjal.

»Ali je res, kar pravi ta tujec, da so na svetu petelini, ki ne znajo kikirikati? Ali je res ali nas samo mami, da bi prikrih kako zahrbtno namero?«





»Res!«
je pritrdil
Diplomat. »Za tretjo
goro, takoj za našo
mejo, je država Kukerikežev.
Prevzeten rod je to, ki ne trpi
kikirikanja. Če se naseli kak naš
petelin v njihovem kraljestvu, se mu
smejejo in ga zaničujejo tako dolgo, da se
zopet vrne, od koder je prišel. Le ako se navadi
kukerikati, sme ostati, a še tedaj ga gledajo
postrani. Različnim dolžnostim se mora podvreči,
pravice pa mu kratijo, kjerkoli morejo. Ne poznajo
prijetnega življenja Kikirikeži v državi Kukerikežev.«

»Tako torej,« se je razhudil poglavar in pogledal pritepenca postrani.
»Tvoji preganjajo naše, ti pa hočeš uživati gostoljubje pri nas? Pojdi in
odslej kikirikaj ali pa izgini, od koder si prišel.«

»Ne bodi krivičen, mogočni gospod,« je
ugovarjal Kukerikež. »Plačal sem naselitveno
pristojbino, kakor je predpisano; kupil in
plačal kos zemlje; na njej si bom iskal
hrane! Pokaži mi zakon, ki pravi, da ne
sme petelin kukerikati, če ga je volja.«



»Pokaži mu zakon!« je velel poglavar prvemu svetovalcu.

A prvi svetovalec se je popraskal po temenu: »Tak zakon še ni napisan, gospod.«

»Tedaj ga napiši,« je vzrojil gospodar. »Napiši, da bo vsak ob glavo, kdor ne bo kikirikal v državi Kikirikežev. In še to zapiši: Vsak tujec se mora odslej zglasiti pri tebi, da ga preizkusiš, če zna res peti, kakor se petelinom spodobi. Če zna, ostane; če ne, naj se vrne, od koder je prišel.«

»Svet je vendar božji, ne tvoj!« se je tujec drznil oporekati. »Kaj morem zato, da me je oče učil kukerikati in ne kikirikati?«

»Molči, predrznež!« je zavpil prvi svetovalec in ga čopnil po roži, da se je prikazala kaplja rdeče krvi. »Kako si upaš govoriti z najvišjim gospodarjem? Glej, da izgineš preko meje, še preden napišem zakon, zakaj pozneje tvegaš glavo.«

In Kukerikež je moral s svojo družino vred čez mejo; kupljene zemlje ni utegnil prodati in naselitvena pristojbina se mu ni vrnila. Pol so mu je vračunali za kritje stroškov, druga polovica pa je obstala v krempljih prvega svetovalca. Ko ga je Kukerikež terjal zanjo, mu je mogočnež odgovoril: »Čakaj, da najprej napišem zakon.«

Kukerikež je razumel in se podvizal, da reši svojo kožo.



Ko je stopil na tla svoje domovine, je sedel, položil glavo med peruti, da premisli in pretehta vse, kar je doživel. Čez eno noč in dan se mu je zdelo, da je uravnal svoje misli. Stresel je prah s svoje pisane obleke, se očedil in umil ter odkorakal k poglavarju svojega rodu.

»Tvoji podložniki žanjejo sad krivice, ki jo ti seješ, gospod!« je junaško zavpil, ko je stal pred mogočnim svojim gospodarjem.

Že so se približali ministri z biriči, da bi ga vklenili, a poglavar se je nasmehnil in dvignil nogo: »Pustite ga! Slučajno sem dobre volje. Naj pove, kar misli!«

In Kukurikež je dejal:

»Krivico seješ, gospod! V svojem rodu ne dovoliš kikirikati, če kdo ne zna kukerikati. Takega preganjaš in zasmehuješ, življenje mu greniš, pravice mu kratiš, dokler ne odide tja, od koder je prišel.«

»Kje si izvedel te modrosti?« se je začudil poglavar.

»V deželi Kikirikežev sem sprevidel tvoje krivice. Natančno so mi jih obrazložili, en dan in eno noč sem jih pretehtaval, dokler nisem ugotovil, da imajo prav.«

»Izdajalec!« je zavpil prvi minister.

»Upornik!« je dodal drugi.

»Vohun, izdajalec!« je zmerjal tretji. »V deželi Kikirikežev se je navzel protidržavnih misli. Prišel je, da jih raztroši med našimi zvestimi podložniki. Prekucuh!«

»Zvežimo ga in vrzimo v prvi gozdni jarek. Lisica naj ga poje!« so zahtevali dvorjaniki.






A poglavar je dejal:

»Slučajno sem še vedno dobre volje! Ne v jarek, čez mejo ga zapodite v državo Kikirikežev, ki so ga podkupili; njim naj služi, oni naj ga tudi redijo!«

»Toda, gospodar moj!« se je prestrašil Kukerikež.

»Molči!« je zavpil prvi minister in namignil biričem. »Ukaz je ukaz in izvršiti se mora! Zahvali se dobri volji svojega poglavarja, da si odnesel zdravo kožo! A rečem ti, če se vrneš, si ob glavo!«

Biriči so prijeli Kukerikeža in ga odvedli proti državi Kikirikežev. Tam so ga pahnili čez mejo in se oddaljili.



Kukerikež je obstal na meji in si ni upal ne naprej ne nazaj. Z levo nogo je stal v deželi Kukerikežev, z desno pa v državi Kikirikežev. Če se je bližal meji kak Kukerikež, je hitro dvignil levo nogo; če pa je zagledal Kikirikeža, je skril desno med perje.

Nekoč pa sta se približala meji Kukerikež z ene in Kikirikež z druge strani. Tedaj je Kukerikež padel vznak in od vsega hudega poginil.



O KOKOŠJI PAMETI IN ZRNJU

Slavko Pregl

Ko je Josip Ribičič pred sto leti prvič objavil zgodbe v knjigi *Kokošji rod*, je živel v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev; prva svetovna vojna je bila mimo in Slovenci so se iz »ječe narodov«, avstro-ogrske monarhije, izvili v naročje južnih Slovanov. Kraljevina Jugoslavija in druga svetovna vojna sta bili še precej daleč na obzorju.

Vzdušje, kot ga razbিরamo iz dogodivščin kokošjega rodu – le od kod se je vzel? –, ne kipi od veselja in dobre volje. Glavni junaki vseh zgodb, ne glede na to, kako so do tja prišli, žalostno končajo. Njihove dogodivščine sta nedvomno obeležila čas, v katerem je pisatelj živel, in njegova osebna usoda. Družbenokritično obarvane pripovedi, ovite v vsakršno vedenje kokoši in petelinov, ne nakazujejo smiselnih sprememb.

Na prvi pogled bi bralec lahko pomislil, da gre za basni, saj v besedilu nastopajo živali, ampak poleg kokoši se v zgodbe prikradejo le lisice. In tudi dolžina pripovedi ruši osnovno opredelitev: *basen* je duhovita kratka zgodba, ki z ironijo in izražanim naukom opozarja na napake ljudi.

Pripovedi res niso basensko kratke; prav pretresejo pa z izraženimi nauki, ki po sto letih govorijo osupljivo močno, sicer žalostno, a veljavno in tehtno tudi v današnji čas. Nekateri bodo razbrali mladi bralci, drugi bodo resno oplazili starejše. Zgodb je sedem, ljudsko število, in jaz skladno s tem zapisujem sedem poudarkov.



V zgodbi NADLOGA (kako primerno ime za nekoga, ki želi predrugačiti svet!) mladi petelin terja od gospodarja:

»Odpri svoje zakladnice, da bodo last vseh! In živeli bomo skupaj v miru in ljubezni, vsi božjemu soncu najbližji.«

In gospodar se razhudi:

»Kaj gobezdaš!« in pomigne biričem.

Sto let po rojstvu te zgodbe spremljamo dogodivščine nesramno bogatega človeka, ki si naduto plača turistični izlet v veselje z denarjem, ki bi nahranil stotine milijonov lačnih. Igra vlogo objestnega petelina, ki ga zmedene kokoši občudujoče gledajo. Pred sto leti je Ribičič namignil, da bi pravičnejša prerazdelitev, ki ji danes pravimo univerzalni temeljni dohodek, zajet iz naravnih zakladov in neskončnega bogastva redkih, omogočila življenje v miru in ljubezni vsem, bili bi *»vsi božjemu soncu najbližji«*.

V zgodbi UMETNIK vidimo, da je to ime za vse potepuhe, berače, napol norce in vse, ki se ne vedejo tako, kot se vede večina. Najprej se je treba najesti in nakrmiti, šele

potem se pòje. Umetnost naj nudi neposredno in koristno zadovoljstvo, vse ostalo je odveč. A ko umetnik v bedi pogine, mu gospodar zaželi, naj počiva miru, kajti »*ti si slava našega rodu*«. Poniglava dvoličnost; kot da bi Ribičič bral današnje časopise in čivkaško poplavo neslanosti.

Pravljica KRASNOKRILA govori o nezdržljivosti trmastega vztrajanja pri zanikanju drugačnosti in pravi:

»*Boljši je spomin na nekdanje uboštvo kot na nekdanje bogastvo.*«

Vztrajati pri nečem, česar ni več, in raztezati minuloost na umišljeno kopito sedanjosti vodi le k otožnemu vračanju po prašni cesti v spomine, ki pa ne morejo oblikovati življenja danes. Kako težko je graditi nove svetove, če nismo preteklosti pripravljeni priznati dobrih stvari in smiselnih dosežkov, ki so jih izkušnje potrdile.

KIKIRIKI IN KUKERIKI je osupljiva pripoved o tujcih, ki se jih zaradi drugačnosti nikakor ne sme sprejeti takih, kot so, še več, sovraštvo do drugih in zaverovanost vase vodi v tragedijo. Kako torej ravnati z begunci in prebežniki? Odločno in nepopustljivo. Še najslabše jo zato odnesejo tisti, ki po potrebi, da bi preživel, želijo biti oboje, »naši« med našimi in »naši« med drugačnimi; dvojno igro se plača z glavo.

SKUŠNJAVEC (kako pravo ime za nekoga, ki obljublja deželo, v kateri se cedita med in mleko, točneje deželo, v kateri je ogromno kokošjega zrnja) s sladkimi besedami pomaga, da množice pozabijo na zdravo pamet. Odpravijo se na pot in kljub krutim izkušnjam ne vidijo, da iščejo gradove v oblakih. Spoznanje je boleče; davek lažnivemu gospodarju, ki jim je ukradel svobodo, je pohlevno hlapčevanje.

Ker se bele in črne kokoši nikakor ne morejo skupaj dogovoriti, kaj je pametno zanje, nam IZGUBLJENI DOM pove, da bodo oboje izgubile vse. Ne vem, če gre morda za odmev ognjevitih razprav na temo, kdor ni z nami, je proti nam, je pa zanesljivo slikovita prilika, ki bi lahko nosila naslov kokošji razkol in kokošja sprava. In spet: Ribičičeva zgodba je nastala pred sto leti ...

Knjižico zaključuje zgodba KOKOT, ki logično strne lok od začetne NADLOGE. Pri obeh gre za peteline, ki prezgodaj pojejo, ki se uprejo obstoječemu redu in vse skupaj zapeljejo v tragični konec.



Josip Ribičič je bil med ustanovitelji največje slovenske založbe Mladinska knjiga. Poimenoval in začel je revijo *Ciciban*, napisal kup sijajnih slikanic, pisal in urejal učbenike za slovenske šolarje, njegova zgodba *Rdeča pest* je bila ena kulturnih knjig mojega otroštva; (bil) je eden stebrov slovenske mladinske literature. Lahko zapišem, da je modra figura, ki je izšla iz *Kokošjega rodu*, kasneje, nam vsem v veselje, našla kup zlatih zrn.

Josip Ribičič

Kokošji rod

Mladim in starim v poduk in zabavo

Ilustracije: Ejti Štih

Urednica: Valentina Smej Novak

Tehnični urednik: Primož Pislak

Jezikovni pregled: Iza Lucija Korošec

Izdala Založba Vida, d. o. o., Ljubljana, Slovenija

1. natis

1000 izvodov

Ljubljana, 2022

Tisk: Litteralis, d. o. o.

www.zalozbavida.si

© Založba Vida 2022

Knjiga je izšla s finančno podporo Javne agencije za knjigo Republike Slovenije.

Za pomoč pri izdaji knjige se zahvaljujemo dedičem Josipa Ribičiča.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

RIBIČIČ, Josip, 1886-1969

Kokošji rod : mladim in starim v poduk in zabavo / Josip Ribičič ;
ilustracije Ejti Štih. - 1. natis. - Ljubljana : Vida, 2022

ISBN 978-961-95485-8-5

COBISS.SI-ID 115712003